

ВІДГУК

офіційного опонента
на дисертаційне дослідження
Павелко Анни Віталіївни

на тему «Психологічні особливості запобігання та подолання подружжям
кризи емоційної байдужості»
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 053 – Психологія
у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науково-дослідними темами. Тема дисертаційного дослідження «Психологічні особливості запобігання та подолання подружжям кризи емоційної байдужості» є безумовно актуальною як у теоретико-методологічному, так і в прикладному вимірах сучасної психологічної науки. Її значущість визначається тим, що в центрі уваги дослідниці перебуває один із найскладніших і водночас недостатньо досліджених феноменів психології подружніх взаємин – криза емоційної байдужості, яка дедалі частіше стає причиною дестабілізації сімейної системи, втрати емоційної близькості, зниження якості шлюбного партнерства та руйнування сімейної цілісності.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням психоемоційного навантаження на особистість, трансформацією сімейних відносин, зміною рольових очікувань подружжя та необхідністю збереження психологічного благополуччя сім'ї в сучасних соціальних умовах. Особливого значення проблема набуває в умовах тривалих суспільних криз, які негативно впливають на якість подружньої взаємодії та емоційну близькість між партнерами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до напрямів досліджень наукової школи кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету «Психологічні засади підготовки молоді до сімейного життя» (науковий керівник – Євген Потапчук) та у межах науково-дослідних робіт Хмельницького національного університету: «Формування

особистості як суб'єкта самотворення» (ДР 0119U103663), «Психолого-педагогічні засади професійно-особистісного розвитку фахівців в умовах трансформації суспільства» (ДР 0125U003711). Тему дисертаційної роботи уточнено і затверджено вченою радою Хмельницького національного університету (протокол № 9 від 30.12.2025 р). Дисертація виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідницької роботи кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету з теми «Психологічні особливості запобігання та подолання подружжя кризи емоційної байдужості».

Тема дисертації відповідає актуальним напрямкам розвитку психології сім'ї, психології особистості та психології кризових станів, має вагомое теоретичне і практичне значення.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені в дисертації, є належним чином обґрунтованими. Теоретичну основу дослідження становлять сучасні вітчизняні та зарубіжні наукові праці з проблематики подружніх взаємин, сімейних криз та психологічних механізмів міжособистісної взаємодії.

Достовірність результатів забезпечується методологічною обґрунтованістю обраних методів дослідження, репрезентативністю вибірки, використанням валідного психодіагностичного інструментарію та коректною статистичною обробкою отриманих даних. Емпіричні результати є логічно інтерпретованими та узгоджуються з поставленими завданнями дослідження.

Загальний аналіз змісту дисертації, її завершеності. Структура дисертації є логічною та відповідає меті й завданням дослідження.

У першому розділі здійснено теоретичний аналіз наукових підходів до вивчення подружніх криз та феномену емоційної байдужості. Авторкою розкрито психологічну сутність досліджуваного явища, охарактеризовано його детермінанти та механізми розвитку.

Другий розділ присвячений емпіричному дослідженню особливостей прояву кризи емоційної байдужості у шлюбних партнерів. Визначено критерії та показники її діагностики, виявлено особливості емоційної взаємодії подружжя, проаналізовано роль психологічних захистів та особистісних чинників у розвитку кризових явищ.

У третьому розділі представлено практичний аспект роботи. Запропоновано систему рекомендацій щодо профілактики та подолання кризи емоційної байдужості, а також розроблено психокорекційну програму, спрямовану на розвиток особистісних і подружніх ресурсів та відновлення емоційної близькості між партнерами.

Обсяг дисертації відповідає встановленим вимогам. Робота написана українською мовою з дотриманням норм наукового стилю та академічної мови. У тексті послідовно використано посилання на джерела, графіки та таблиці оформлені згідно з чинними стандартами. Список використаних джерел містить понад 300 позицій, серед яких – сучасні праці українських і зарубіжних учених, що свідчить про глибоке ознайомлення автора з актуальним науковим доробком.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційній роботі Павелко Анни Віталіївни сформульовано низку положень, які вирізняються концептуальною новизною, методичною оригінальністю та високим ступенем практичної значущості. Дослідження суттєво розширює наявні наукові знання щодо проблеми запобігання та подолання кризи емоційної байдужості у подружніх відносинах. Особливо значущими є: теоретичне обґрунтування та емпірична верифікація кризи емоційної байдужості подружжя як інтегративного психолого-екзистенційного феномену, що поєднує афективні, когнітивні та смисложиттєві порушення подружньої взаємодії; визначення структурно-функціональної моделі кризи емоційної байдужості, яка включає емоційний (зниження інтенсивності почуттів), когнітивний (знецінення партнера та стосунків), поведінковий (редукція взаємодії) та екзистенційний (втрата змісту дружніх відносин) компоненти;

встановлення системи критеріїв та показників діагностики кризи емоційної байдужості, зокрема: відсутність емоційного залучення, редукція турбот, інтимно-сексуальна дистанція, домінування негативних емоцій, сумнів у значущості партнерства; емпіричне доведення взаємозв'язку між рівнем емоційної байдужості та показниками екзистенційної наповненості особистості (самодистанціювання, самотрансцендентність, свобода, відповідальність); розроблення та апробація авторської психокорекційної програми запобігання та подолання кризи емоційної байдужості; виявлення гендерних особливості перебігу кризи емоційної байдужості.

Повнота відображення наукових положень дисертаційної роботи в опублікованих працях. Результати дисертаційної роботи Павелко Анни Віталіївни знайшли належне відображення у наукових публікаціях. За темою дисертації опубліковано 4 статті у наукових фахових виданнях загальним обсягом 4,92 друк. арк., з яких особисто автору належить 3,5 друк. арк.; 2 – за матеріалами конференцій обсягом 1,2 друк. арк., внесок автора – 1,2 друк. арк. Обсяг публікацій, їх науковий рівень та відповідність змісту дисертації дозволяють зробити висновок про належне представлення результатів дослідження в науковому просторі, що підтверджує високий рівень апробації положень роботи, їх публічність і відповідність вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності. Дисертація Павелко А. В. не містить ознак плагіату чи інших форм порушення етичних норм наукової діяльності. У роботі належним чином оформлено посилання на використані джерела при аналізі і висвітленні ідей, тверджень, наукових підходів та фактологічних матеріалів. Використання літературних джерел, аналітичної інформації, здійснено з дотриманням вимог чинного законодавства України про авторське право і суміжні права. У тих випадках, коли результати дослідження були опубліковані у співавторстві, у тексті дисертації застосовано лише ті положення, які є безпосереднім результатом особистої наукової праці

здобувачки. Таким чином, дисертаційна робота Павелко А. В повністю відповідає вимогам академічної доброчесності та етичним стандартам проведення наукових досліджень.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Принципових зауважень щодо поданого, викладеного у дисертації матеріалу немає. В роботі зустрічаються окремі технічні та стилістичні неточності. Зазначені недоліки не знижують загального позитивного враження від дисертації і не мають суттєвого значення.

В якості дискусійних постають запитання:

Позитивно оцінюючи науковий рівень дисертаційної роботи, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та запитання дискусійного характеру:

1. Потребує додаткового уточнення трактування авторкою поняття психологічної готовності як відносно стабільної особистісної характеристики чи динамічного психологічного стану.

2. Доцільно було б ширше обговорити вплив сучасних соціокультурних трансформацій на виникнення та перебіг кризи емоційної байдужості у подружжі.

3. У третьому розділі (параграф 3.3) дисертантка пропонує ресурсний підхід до профілактики емоційної байдужості. Які саме ресурси – особистісні, подружні чи соціальні – є найбільш критичними для збереження емоційної близькості.

4. Певний науковий інтерес становить питання співвідношення ефективності індивідуальної психотерапії та системної сімейної терапії у процесі подолання зазначеної кризи.

Сформульовані запитання засвідчують науково-практичний інтерес до досліджуваної проблеми, актуальність і перспективність наукових результатів.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Павелко Анни Віталіївни на тему «Психологічні особливості запобігання та подолання подружжям

кризи емоційної байдужості» є самостійним, цілісним та завершеним науковим дослідженням, у якому поставлена і на належному рівні розв'язана актуальна для вітчизняної психології проблема; відповідає вимогам «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44, які висуваються до дисертацій, а її авторка – Павелко Анна Віталіївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 «Психологія».

Опонент:

доктор психологічних наук,
професор, професор кафедри
психології і педагогіки,
факультет соціології і права,
Національний технічний університет
України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»

Підпис засвідчую:

Мирослава МУШКЕВИЧ
Відділ кадрів і архівно-справ
№ 6
ЗАСВІДЧУЮ
Відділ кадрів та дипломатії
пр-ше